

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՅ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝

Աստվածաշնչյան առակների դաստիարակչական նշանակությունը

Առարկան՝ հայոց լեզու և գրականություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Անի Արամի Խալաթյան

Ուսումնական հաստատություն՝

Երևանի Եղիշե Չարենցի անվան հ.67 հիմնական դպրոց ՊՈԱԿ

Երևան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն 3

ԳԼՈՒԽ 1 Աստվածաշնչյան առակների դաստիարակչական նշանակությունը:

1.1 Աստվածաշնչյան առակների ուսուցման դաստիարակչական ազդեցությունը հիմնական դպրոցում 5

1.2 Աստվածաշնչյան առակների մեթոդական առանձնահատկությունները հիմնական դպրոցում 9

ԳԼՈՒԽ 2

2.1 Աստվածաշնչյան առակների ուսուցման պլան – օրինակ 14

Եզրակացություն.....19

Օգտագործված գրականության ցանկ 20

Ներածություն

Առակը ժողովրդական բանահյուսության հնագույն տեսակներից է և ամկա է գրեթե բոլոր ժողովուրդների բանավոր ստեղծագործության մեջ: Առակներում գովաբանվում և խրախուսվում են լավը, բարին, բարոյականությունը, և, ընդհակառակը, ծաղրվում ու դատապարտվում են վատը, չարը, տգեղն ու անմարդկայինը, դավաճանությունն ու վախկոտությունը: Այդ իսկ պատճառով առակների ուսուցումը բավականին կարևոր է գիտելիք փոխանցելու տեսանկյունից¹:

Ժողովուրդներն իրենց պատմության ընթացքում՝ ելնելով կենսափորձից ու իմաստությունից, ստեղծել են ասացվածքներ, առածներ, հեքիաթներ, առակներ: Առակները դարերի ընթացքում մուտք են գործել աշխարհի շատ ժողովուրդների, այդ թվում նաև հայ ժողովրդի հոգևոր գանձարանը և դարձել նրա անքակտելի մասը: Առակը ժողովրդական բանահյուսության հնագույն տեսակներից է: Այն փոքրածավալ, այլաբանական բովանդակություն ունեցող պատմողական ստեղծագործություն է, որում հաճախ մարդկանց փոխարեն հանդես են գալիս կենդանիներ, բույսեր, տիեզերական մարմիններ, որոնք անձնավորված են²:

Առակների մեջ իրենց ուրույն տեղն ունեն Աստվածաշնչյան առակները: Դրանք տարբերվում են այն առակներից, որտեղ հեքիաթային տարրեր կան, խոսող թռչուններ ու գազաններ: Զիսուսի առակները իրական կյանքից վերցված պատմություններ են:

Զիսուս Զրիստոսն իր միտքը առավել հասկանալի դարձնելու նպատակով հաճախ խոսում էր առակներով.

-Ես ձեր հետ պիտի ձեր լեզվով խոսեմ, որովհետև եթե իմ լեզվով խոսեմ, դուք չեք հասկանա: Առակները մշտապես եղել են դպրոցականի դաստիարակության կարևոր խթանիչներից: Աստվածաշնչյան առակների նպատակային ուսումնասիրությունը մայրենիի դասաժամերին նպաստում է դպրոցականի անհատականությանը, մտածողության զարգացմանն ու ձևավորմանը, օգնում նրան հաղթահարել կյանքի շատ դժվարություններ, ուսուցչի օգնությամբ նրա ենթաշերտերի մեջ ներթափանցելու, ինքնուրույն եզրահանգումներ կատարելու, գեղեցիկը, բարին, ազնիվը ճանաչելու և գնահատելու կարողունակությունները: Ըստ հանրակրթական դպրոցի առարկայական չափորոշչի մայրենիի ծրագրով որոշակի

1. Ա. Դյուլխանյան, Զայ գրականության դասավանդման մեթոդիկա, Երևան, 2006, էջ 69:

2. Ա. Դյուլխանյան, Զայ ժողովրդական բանահյուսություն, Երևան, 2008, էջ 51:

պահանջներ են առաջադրված Աստվածաշնչյան առակների ուսումնասիրման վերաբերյալ, որոնք անհրաժեշտ են առակի ոչ միայն այլաբանական առանձնահատկությունների, տեսակների տարբերակման, այլև՝ խոր ու բազմակողմանի ուսումնասիրության, ստեղծագործական կարողությունների զարգացման ու ձևավորման համար:

Չեռագոտության արդիականությունը: Մայրենիի դասագրքերում բացառիկ տեղ ունեն առակները, որոնք դպրոցականների սիրելի ժանրերից են և բոլոր ժամանակներում մեծ դեր են ունեցել աշակերտների արժեքային համակարգի ձևավորման գործում: Այսօր էլ Աստվածաշնչյան առակի՝ նոր մեթոդներով համակողմանի յուրացումը մեծացնում է նրա բարոյախրատական, դաստիարակչական, մարդասիրական, ուսուցողական, ճանաչողական նշանակությունը, իթանում դպրոցականի երևակայության զարգացմանն ու ստեղծագործական կարողությունների ձևավորմանը:

Չեռագոտության նպատակը և խնդիրները: Աշխատանքի նպատակն է մայրենիի հիմնգերորդ դասարանի դասագրքում զետեղված Աստվածաշնչյան առակները ներկայացնել արդի մեթոդներով: Սովորողների մեջ ձևավորել մարդկային բարձր արժեքներ, Աստվածաշնչյան հոգևոր-բարոյական գիտելիքներ: Արժևորել սիրո, բարու, ճշմարտախոսության, ազնվության դերը և ցույց տալ դաժանության, ստի, անհնազանդության, երախտամոռության վատ հետևանքները:

Չեռագոտության հարցը : Աստվածաշնչյան առակների ուսուցումը որքանով կնպաստի սովորողների ազգային, մարդասիրական, բարոյական արժեքների, հոգևոր և դաստիարակչական արժեհամակարգի ձևավորմանը:

Չեռագոտության դրույթը: Աստվածաշնչյան առակների ուսուցումը և բարոյախոսության ճիշտ ըմբռնումը կնպաստի արժեհամակարգի, կարողունակությունների ձևավորմանը: Կօզնի դաստիարակել աշակերտների մեջ ջանասիրություն, ազնվություն, ընկերասիրություն, մարդկային վեհ արժանիքներ:

Չեռագոտության վերջնարդյունքները

- Կարժևորվի Աստվածաշնչյան առակների ուսուցման դաստիարակչական դերը:
- Աստվածաշնչյան առակների ուսուցման ժամանակ կկիրառվեն դասավանդման ժամանակակից մեթոդներ և հնարներ:
- Կներկայացվի Աստվածաշնչյան առակների դերը սովորողների դաստիարակության զարգացման գործում:
- Կպարզվի, թե Աստվածաշնչյան առակի ուսուցումը որքանով կնպաստի սովորողների ազգային, հոգևոր և դաստիարակչական արժեհամակարգերի ձևավորմանը:

Գլուխ 1

1. Աստվածաշնչյան առակների ուսուցման դաստիարակության ազդեցությունը հիմնական դպրոցում

Աստվածաշունչը պատգամում է, որ Աստծո կողմից «իր պատկերմամբ ու նմանությամբ» ստեղծված բոլոր մարդիկ հավասար են և հավասար իրավունքներ ու պարտականություններ ունեն:

Մեր օրերում Աստվածաշնչի այս կարևոր պատգամը հաճախ անտեսվում է՝ դառնալով անվերադարձ կորուստների պատճառ: Հասարակության աննախադեպ շերտավորումն ու բևեռացումը լուրջ խնդիրների առջև է կանգնեցնում մատաղ սերնդի դաստիարակության կազմակերպիչներին: Տարբեր բևեռներում են հայտնվում նաև երեխաները, որոնց ճնշող մեծամասնությանը համակում են անլիարժեքության, ընկճվածության, իսկ մի աննշան մասին՝ սեփական անձի գերազնահատման ու մեծամտության զգացումները: Ճնշող մեծամասնությունը լքվում է նախանձով, ինչը կարող է անկանխատեսելի հետևանքներ ունենալ, իսկ աննշան մասի մեջ կարող են ձևավորվել աշխարհընկալման վտանգավոր սկզբունքներ:

Այս պարագայում ակնհայտ է, որ խախտվում է աստվածաշնչյան «սիրիր մերձավորիդ» պատվիրանը: Երեխաների մոտ ծլարձակվող սերմերն, անշուշտ, պարարտ հող են ստեղծում նախանձի սնուցման համար, ինչը, ըստ Աստվածաշնչի, վերջիվերջո կարող է «հասցնել ատելության, հանցագործության ու ստի», մյուս կողմից էլ նրանց վարակում են ուրիշներից հետ չմտալու, ցանկացած ճանապարհով հարստանալու մոլուցքը: Երեխաներին այս ամենից հեռու պահելու, նրանց դաստիարակությունն աստվածաշնչյան պատվիրանների ոգով կազմակերպելու գործընթացներում շատ անգնահատելի է գրականության դերը: Աստվածաշնչյան թեմաների ու մոտիվների անդրադարձը «...առկա է եղել դեռևս հայ դասական գրականության մեջ (Գրիգոր Նարեկացի, Ներսես Շնորհալի, Պետրոս Դուրյան, Հովհաննես Թումանյան...), սակայն այժմ այն ձեռք է բերել նոր հնչեղություն և բավական հետաքրքիր մոտեցում ու մեկնություն: Բազմաթիվ հայ գրողներ են իրենց պարտքը համարում վերադառնալ Աստվածաշնչյան թեմաներին և նորովի կերտել Աստծո Որդու կերպարը»³:

Աստվածաշնչյան առակը խոսքի արտահայտման այնպիսի ձև է, որն ասելիքը բացատրում և ներկայացնում է առանձին, մի օրինակի միջոցով կատարված ընդհանրացմամբ: Հենց այդ օրինակի միջոցով է հեղինակը վեր հանում ոչ դրական, դատապարտելի ու մերժելի իրողությունները, հաճախ ծաղրում, համեմում այլաբանությամբ: Եզրափակիչ՝ խրատական, հատվածում արդեն սուր ու տեսանելի շարադրանքով մերժում ու պարսավում է այս կամ այն _____

3.Շարության Հայկանուշ, Հիսուս Թրիստոսի կերպարը հայ և ամերիկյան գրականության մեջ, ՀՊՄՀ «Հայագիտական հանդես», Երևան,

իրողությունը՝ փորձելով ընթերցողին ցույց տալ կյանքն իր ողջ գույներով, սովորողի առաջ բացել մարդկային էության զագրելի, տհաճ ու դատապարտության արժանի կողմերը: Առակի պատմողական մասը ժանրային առումով նրան մոտեցնում է հեքիաթին, հատկապես հրաշապատում-կենդանական հեքիաթին, սակայն առակի ժանրային առանձնահատկությունը ամփոփված է հենց խրատական հատվածում՝ «առակս ինչ կցուցանե»: Այս առումով տեղին է նշել, որ Աստվածաշնչյան առակների ուսուցումը, դրանց իմաստի ընկալումն ու հիմնական մտքի բացահայտումը բավականաչափ արդյունավետ ու նպատակային է հանրակրթական դպրոցում: Անշուշտ, առակի ժանրային առանձնահատկությունից բխող խրատական մասը, որպես կրթադաստիարակչական մի ուրույն գործիք մեծ ազդեցություն ունի սովորողների հայեցի դաստիարակության գործընթացում : Ուստի Աստվածաշնչյան առակների օգնությամբ կարելի է միանգամից մի քանի հարցեր լուծել՝ կրթել, հոգևոր և բարոյական դաստիարակություն սերմանել, ուղղորդել, մտքերը յուրօրինակ ձևավորելու, տրամաբանելու, նոր աշխարհայացք դրսևորելու կարողությամբ օժտել: Արդյունքում՝ խթանվում է սովորողների ընթերցելու, պատմելու, վերարտադրելու կարողությունը, իսկ Աստվածաշնչյան առակների խրատական հատվածը թույլ է տալիս, որ սովորողի մոտ զարգանա ինքնուրույն դատողություն անելու, պատկերավոր մտածելու կարողությունները: Այս ամենի վերջնարդյունքում կարող ենք արձանագրել, որ Աստվածաշնչյան առակներով կարելի է սովորողների մեջ սերմանել հոգևոր դաստիարակչական գիտելիքներ, ինքնուրույն մտքեր հաղորդելու, վերլուծելու, բանավիճելու եզրահանգումներ կատարելու, սեփական կարծիքը ազատ արտահայտելու կարողություններ: «Սիրտդ տուր խրատի ու ականջներդ գիտության խոսքերին», գուցե այս ասացվածքով կարելի է էլ ավելի շեշտադրել առակի խրատական առանձնահատկությունները, որոնց շնորհիվ դարեր շարունակ սերունդներ են կրթվել, առակի ցույց տված ճիշտ ուղով քաղաքակրթություններ են ձևավորվել ու դաստիարակվել: Այս մասին վառ վկայություն է Աստվածաշունչը՝ ի դեմս Քրիստոսի առակների: Աստծո որդին ևս լավի, բարու ու գեղեցիկի սերմերը ցանում էր հենց առակների մեջ՝ ի ցույց դնելով համամարդկային բոլոր հատկանիշները: Ինչպես հայտնի է՝ առակը բաղկացած է 2 մասից՝ սյուժեից և բարոյախրատական մասից, որոնք անքակտելիորեն լրացնում են միմյանց: Սյուժեն դեպքերի, իրողությունների սեղմ նկարագրությունն է, իսկ բարոյախոսությունը՝ մեծ մասամբ վերջում արտահայտված եզրակացությունը: Աստվածաշնչյան առակի հերոսը մարդն է, ում կյանքի, բնավորության դատապարտելի և բացասական գծերը ծաղրվում են այլաբանորեն՝ նպատակ ունենալով դարձի բերել վերջինիս: Աստվածաշնչյան առակներում գովաբանվում և խրախուսվում են արդարը, գեղեցիկը, լավն ու բարին, բարոյականությունը, ջանասիրությունը, ազնվությունը, հայրենասիրությունը, ընկերասիրությունը, գեղեցիկը, մարդկայինը և, ընդհակառակը,

ծաղրվում ու դատապարտվում են վատը, չարը, տգեղն ու անմարդկայինը, դավաճանությունն ու վախկոտությունը: Հաշվի առնելով առակի ժանրային առանձնահատկությունները՝ կարծում ենք, որ դրա ուսուցման շրջանակներում ուսուցիչը լայն հնարավորություններ ունի նաև սովորողների դաստիարակության տեսանկյունից: Առակի ժանրը և հատկապես Աստվածաշնչյան առակները ուսուցչի համար արդիական ու տեսանելի օրինակ են, որպեսզի վերջինս կարողանա անուղղակի կերպով ինչ-որ կարևոր միտք հասցնի սովորողին: Տեսանելի օրինակ է, քանի որ սովորողն ինքն է տեսնում վատ ու սխալ օրինակը, ըմբռնում հիմնական գաղափարը, իսկ ահա խրատական հատվածում կարողանում է հանդես գալ դատավորի, քննադատի դերում: Այսպիսով, բուն կրթական ընթացքին զուգահեռ երեխան ինչ-որ առումով ինքնադաստիարակվում է, իր պնդումներով դատապարտում վատ ու մերժելի արարքներն ու երևույթները: Սակայն որպեսզի սովորողին հետաքրքրի քննարկումը ստեղծագործության շուրջ, այն պիտի լինի մատչելի, սովորողի ներաշխարհին ու մտածելակերպին համահունչ: Ուստի կարևոր է, թե ինչ հմտություններ ու կարողություններ կզարգացնի ստեղծագործությունը, ինչպիսի գագուցներ կպարզևի սովորողին: Շատ կարևոր է, որ ուսուցանվող նյութը ունակ լինի դաստիարակել սովորողին՝ ցույց տալով բացառապես կյանքի դրական կողմերը՝ քաջությունը, հերոսությունը, արդարությունը, ազնվությունը, կամեցողությունը, ընկերասիրությունը: Քանի որ ժամանակակից մանկավարժության նպատակն է դաստիարակել, կերտել քննադատական միտք ունեցող, ինքնուրույն, ինքնակրթությամբ մշտական զարգացումը կարևորող, բարձր պատասխանատվություն հասարակության անդամ, անհատ, որը կկարողանա համարձակ ընդառաջ գնալ այն բոլոր մարտահրավերներին, որոնք ժամանակը մշտապես դնելու է իր, իր հայրենիքի և աշխարհի առջև:

Աստվածաշնչյան առակների բնորոշումից պարզ երևում է, թե որը կարող է լինել դասավանդման ճիշտ ուղին, որպեսզի չխամրի դրանց գեղարվեստական արժեքը, չխաթարվի ճանաողական, գեղագիտական ու դաստիարակչական ազդեցությունը: Առակների միջոցով է, որ դպրոցականը ընկալում է մայրենի լեզվի բարձրարժեքությունը, Աստծո ամենագործությունը, միասնակությունը և այլն: Առակների ուսուցողական արժեքն անվիճելի է, քանզի այն, ինչ ուզում ենք հասկանալի ու իրագործելի դարձնել երեխայի համար, կարող ենք իրականացնել հենց առակում առկա բարոյախոսության միջոցով: Աստվածաշնչյան մի շարք առակներում էլ երևում է հասարակական շերտավորումը և սոցիալական պայքարի առկայությունը: Մարդիկ դատում ու դատապարտում են իշխաններին, տրտնջում թագավորներից, նույնիսկ՝ Աստծուց: Սակայն Աստվածաշնչյան առակները սովորեցնում են, որ ժողովուրդը պետք է հնազանդվի իշխողներին, իսկ վերջիններս պարտավոր են նրանց պահպանել օտար կեղեքիչներից ու վտանգից: Այստեղ այլաբանորեն կոնկրետ մարդն է նկարագրվում՝ իբրև գյուղացի, քաղաքացի, ազնվական և

այլն:

Հիմնական դպրոցում Աստվածաշնչյան առակների ուսուցման համատեքստում ուսուցիչը կարող է հասնել դրական արդյունքի՝ զարգացնել պատկերավոր մտածողություն, համակցված ու քերականորեն ճիշտ շարադրված խոսք, գեղագիտորեն դաստիարակել սովորողին, լուծել մի շարք վարքային խնդիրներ, խրախուսել սովորողի ինքնուրույն դատողություններ կատարելու կարողությունը, ընթերցած նյութի ճիշտ ու հետաքրքիր վերարտադրելը: Այսպիսով, Աստվածաշնչյան առակների ուսուցման ընթացքը մեծ ներգործություն ունի սովորողների դաստիարակության վրա: Մանկավարժական աշխատողը պարտավոր է ապահովել հանրակրթության պետական չափորոշիչով նախատեսված ծրագրերի բովանդակության պարտադիր նվազագույնի յուրացումը սովորողների կողմից՝ կիրառելով դասավանդման առավել արդյունավետ մեթոդներ և ժամանակակից տեխնոլոգիաներ³: Դասը պետք է լինի ճիշտ ու նպատակային, դասի փուլերը պետք է լինեն տրամաբանորեն շաղկապված, դիդակտիկ նյութերը, զննական պարագաները, դասին ՏՀՏ գործիքների առկայությունն ու նոր ու ակտիվ մեթոդները մեծապես կարող են պայմանավորել սովորողների թե՛ ուսուցման, թե՛ դաստիարակության հոգևոր և բարոյական գործընթացների արդյունավետությանը:

---

4. <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=74345> «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 27, կետ 2:

1.2 Աստվածաշնչյան առակների մեթոդական առանձնահատկությունները հիմնական դպրոցում

Աստվածաշնչյան առակների ուսուցումը հիմնական դպրոցում նպատակ ունի վեր հանել պետական չափորոշչով սահմանված մի շարք վերջնարդյունքների դրական ուղղությունները: Դրանք բազմազան են, ունեն տարաբնույթ նշանակություն և փոխկապակցված են միմյանց հետ:

Հիմնական դպրոցում մայրենիի դասին կարևոր նախադրյալ է հանդիսանում սովորողի ընթերցած նյութի՝ այս պարագայում Աստվածաշնչյան առակի վերարտադրման կարողության և դրա դերի ու նշանակության արժևորումը դասանյութի ընթացքում: Սովորողը պետք է կարողանա հանձնարարված նյութը այնպես յուրացնել, որի արդյունքում կձևավորվի հետաքրքրություն տվյալ առակի նկատմամբ, հասկացածը ճիշտ վերարտադրելու և վերլուծելու հնարավորություն, առակի իմաստը մեկնաբանելու և վերջնարդյունքի հասնելու նպատակի ձևավորում: Հանձնարարված նյութը բանավոր վերարտադրելիս սովորողի մոտ ձևավորվում է բանավոր խոսքը ճիշտ կառուցելու ունակություն, բառապաշարի հարստացում, պատկերավոր խոսք կազմելու վարպետություն, ինչը սովորողի մոտ կնպաստի տրված դասանյութը ոչ թե անգիր վերարտադրելուն, այլև յուրացված դասը հասկանալի ու ոյուրին ներկայացնելու հնարավորություն: Շատ կարևոր է մայրենիի դասաժամի ընթացքում սովորողների համար պայմաններ ստեղծել, որ դասի ընթացքում սովորողի դերը լինի ավելի ակտիվ, նա ուղղակի կերպով լինի դասի ընթացքի կենտրոնում, հնարավորինս կարողանա խոսել, հասկացածը մեկնաբանել, կարծիք հայտնել, բնավիճել: Այսպիսի ուսուցումը կնպաստի սովորողի մոտ զարգացնել գեղեցիկ, կապակցված խոսք ձևավորելու հմտություն, ուշադրություն:

Առակների ուսուցման շրջանակներում կարելի է կիրառել դերախաղ, բեմադրել առակը, ապա T-աձև աղյուսակի կիրառությամբ դասդասել հերոսների դրական ու բացասական հատկանիշները: Կիրառելով Վեննի դիագրամ, քառաբաժան մեթոդամանկավարժական հնարները՝ նույնպես կարելի է հարթակ ստեղծել, որ սովորողն ակտիվ կերպով արտահայտի սեփական դիրքորոշումը՝ ընդհանրացնի, նմանություններ ու տարբերություններ գտնի: Առակի ուսուցումը նպաստում է սովորողների ընթերցասիրությունը, բարելավում կարդալու որակական հատկանիշները, զարգանում է ստեղծագործական միտքը, գեղեցիկ և ինքնուրույն խոսքը:

Այսպիսով, կարող ենք արձանագրել, որ առակի ուսուցումը հիմնական դպրոցում բավական դրական ազդեցություն է ունենում սովորողի վրա՝ ընդ որում այդ դրական ազդեցությունը համակողմանի է և ունի տարբեր նպատակներ.

- *Նպաստում է սովորողի կարդալու, պատմելու, ոչ մեխանիկորեն վերարտադրելու կարողությունների զարգացմանը:*

- Հարստացնում է սովորողի բառապաշարը, կապակցված խոսք կազմելու հմտությունները:
- Ձևավորում է գեղագիտական ճաշակ, դաստիարակում է կամային բարձր, ազնիվ հատկանիշներ:
- Նպաստում է սովորողի ինքնուրույն կարծիքի, դիրքորոշման անկաշկանդ արտահայտմանը, արգացնում է պատկերավոր մտածողությունն ու ստեղծագործական միտքը:
- Սերմանում է հոգևոր և բարոյական դաստիարակություն, բարություն, լավի ու վատի սահմանը տարբերակելու իմացություն:
- Խրախուսում է ընթերցանությունը, զարգացնում է դասդասելու, այս կամ այն իրողությունը հատկանշավորելու, տարբերություններ ու նմանություններ գտնելու կարողություն:

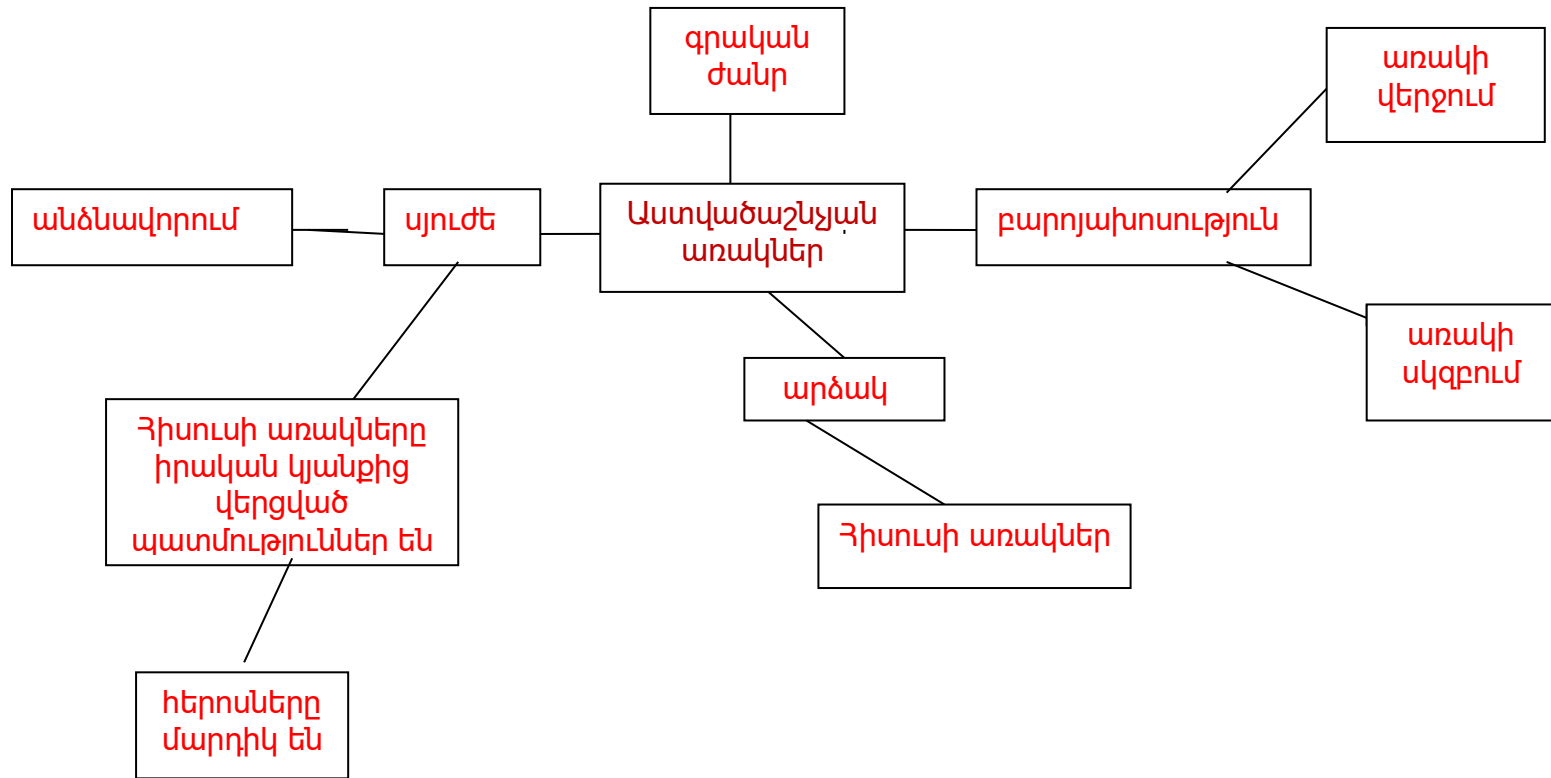
Ուսուցման մեթոդները հաճախ ընկալվում են որպես դեղատոմս: Երբեմն նշվում է, որ այս կամ այն մեթոդը կիրառելու դեպքում մենք կկարողանանք հասնել մեր նպատակին: Բայց մանկավարժության մեջ ընդհանրացված լուծումների չկան: Յուրաքանչյուր դաս, յուրաքանչյուր դասարան տարբեր է: Մեկ դասարանում աշխատող մոտեցումը կարող է մի այլ դասարանում չաշխատել: Հետևաբար՝ ուսուցման մեթոդներն ու հնարանները պետք է ընկալել որպես գործիքներ, որոնց կիրառման մասին որոշումը կայացնում է ուսուցիչը: Մենք դասապրոցեսը բաժանում ենք 3 մասի և յուրաքանչյուրի համար առաջարկում մեթոդներ և հնարներ՝

1. դասի սկիզբ
2. նոր նյութի բացատրություն
3. սովորածը պարզելու հնարներ:

Յուրաքանչյուր հաղորդակցության մեջ կարևոր է սկիզբը: Մարդկանց մոտ սովորաբար տպավորվում է հաղորդակցության սկզբի և վերջի հատվածները: Հաղորդակցման առաջին րոպեներին է մարդը որոշում դիմացինին լսել, թե ոչ: Այդ առումով դասի հաջող սկիզբը շատ կարևոր է: Եթե ուսուցչին հաջողվի դասի առաջին րոպեներին գրավել աշակերտների ուշադրությունը, ապա դա էապես կնպաստի դասի արդյունավետ ընթացքին: Դիտարկենք Աստվածաշնչյան առակների մեթոդական մի քանի հնարներ, որոնք արդյունավետ կերպով մեծ ազդեցություն կունենան սովորողների կրթության և դաստիարակության համար: Որպես դիտարկման օրինակ գործածվել է հանրակրթական դպրոցի 5-րդ դասարանի դասագրքում ընդգրկված Հիսուսի առակները, մասնավորապես՝ «Մարդը, որ ներել չէր ուզում» առակը:

1. Չրույց «Հիսուսի առակները» հասկացության շուրջ

Չույգային աշխատանքի միջոցով կարելի է կիրառել «Հասկացությունների քարտեզ» մեթոդական հնարը: Այսպես, նախ ուսուցիչը մեկ անգամ ևս հարցնում է, թե որ ժանրին է պատկանում «Մարդը, որ ներել չէր ուզում» ստեղծագործությունը (Աստվածաշնչյան առակ): Ապա առջարկում է իրենց տրված ծրարներից ընտրել այն բառերն ու արտահայտությունները, որոնք առնչվում են «Աստվածաշնչյան առակ» հասկացության հետ: Չույգերն ընտրում են համապատասխան բառերն ու արտահայտությունները և կազմում հասկացությունների քարտեզ: Քարտեզը կազմում են հետևյալ կերպ-

Բավական արդյունավետ է դասի սկզբում որոշակի սկզբնաղբյուրի օգտագործումը: Դա կարող է լինել առած, թեևավոր խոսք և այլն, ստեղծելով աշխատանքային տրամադրություն: Մինչև «Մարդը, որ ներել չէր ուզում» առակի ընթերցումը կարելի է գրատախտակին գրել Աստվածաշնչյան Ոսկե կանոնը. «Այն ամենը ինչ կկամենք, որ մարդիկ ձեզ անեն, այդպես և դու՛ք արեք նրանց»:

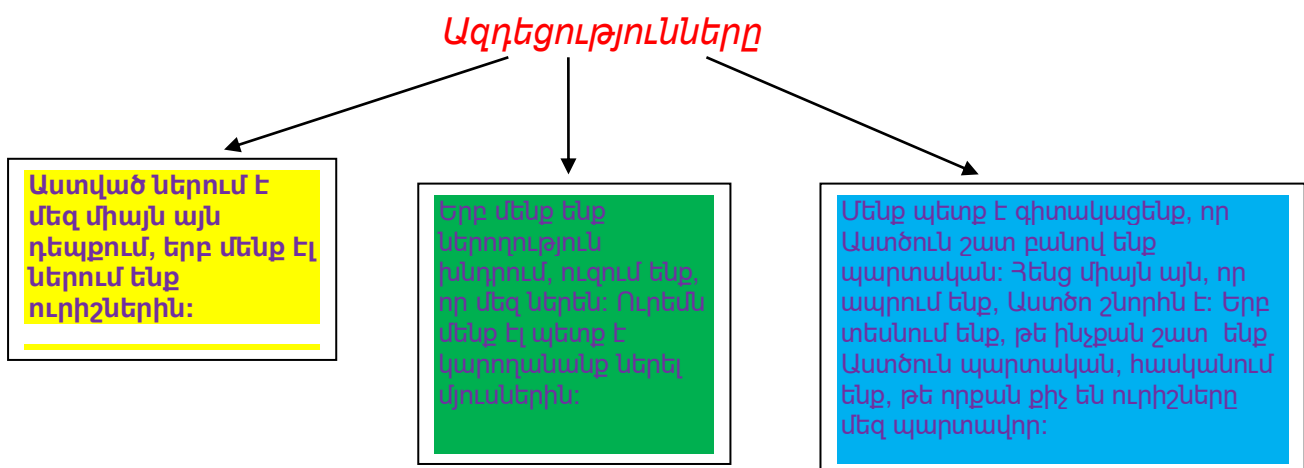
հնչալես նաև դիտում են նկարագարդումը և պատասխանում, թե ի՞նչ բովանդակություն կունենա այս առակը: Սովորողներին տրվում է 5 րոպե, որպեսզի ազատ շարադրեն իրենց մտքերը: Վերջացնելուց հետո աշակերտները ազատ ու անկաշկանդ ներկայացնում են իրենց գրառումները:

Աշխատանքի սկզբնական շրջանում հնչող կրկնություններից վախենալու կարիք չկա, որովհետև սովորողներն աստիճանաբար կվարժվեն իրար լսելուց հետո չկրկնել արդեն ասվածը: Ապա լուռ ընթերցում են «Մարդը, որ ներել չէր ուզում» առակը և պատասխանում են հետևյալ հարցերին.

Հարցեր

- Հաստատվեցի՞ն ձեր կատարած կանխատեսումները տեքստի բովանդակության վերաբերյալ:
- Ովքե՞ր էին առակի հերոսները:
- Ինչպե՞ս վարվեց թագավորը իր ծառայի հետ առակի սկզբում:
- Ինչպե՞ս վարվեց ծառան իր ծառայակցի հետ:
- Ինչու՞ թագավորը չներեց իր ծառային:
- Այս առակը ի՞նչ նպատակ էր հետապնդում:

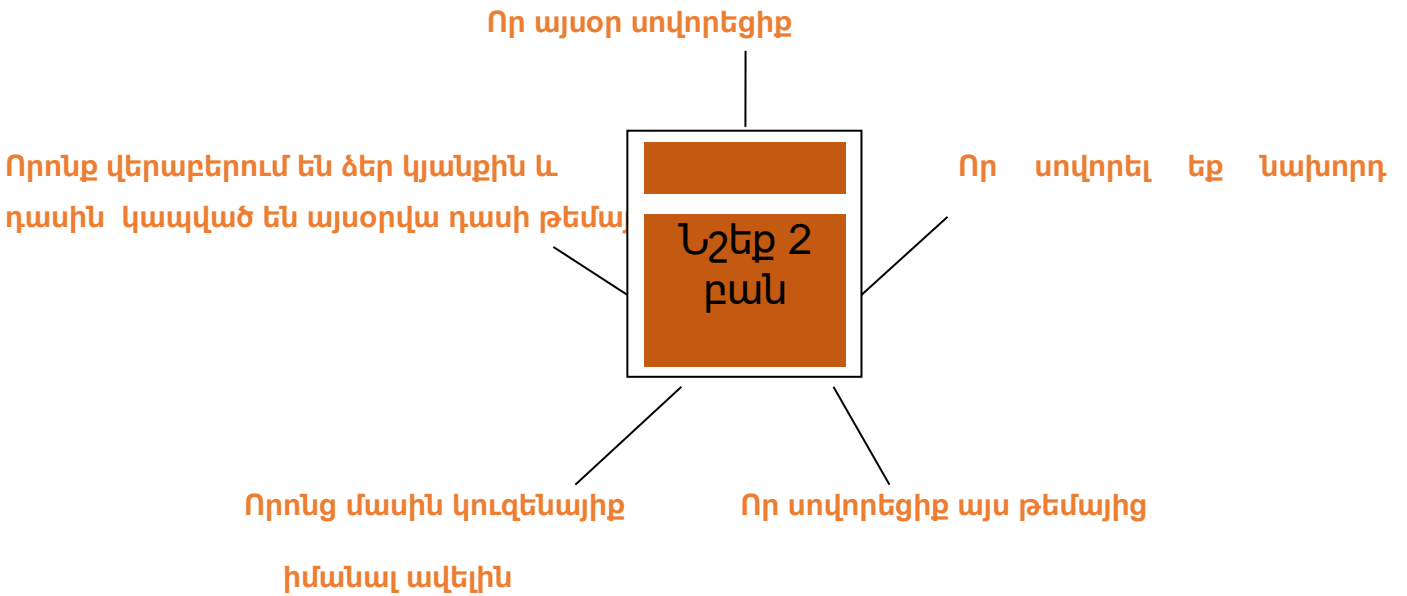
Ուսուցիչը մուտքի դասը հետաքրքիր և նպատակային կազմակերպելու համար վերլուծություններ ու եզրահանգումներ է կատարում տեքստի բովանդակության շուրջ: Ուսումնասիրելով Աստվածաշնչյան առակները, ուսուցիչը մուտքի դասի ժամանակ կարող է խոսել նաև այն ազդեցությունների մասին, որոնք մեծ դեր են խաղում «Մարդը, որ ներել չէր ուզում» առակի դաստիարակչական հատկանիշների ձևավորման գործընթացում:

✓ 5-7 թույլ սյուրը ներկայացնելուց հետո անհրաժեշտ է կանգ առնել, հարցերի միջոցով պարզել՝ արդյո՞ք հասկանում են երեխաները նոր ներկայացրած սյուրը:

Նպատակահարմար է նաև ուսումնադիտողական պարագաների, տեխնիկական միջոցների օգտագործումը: Աստվածաշնչյան առկների ընթերցում և տեսանյութերի դիտում https://m.youtube.com/watch?v=J-l_DhZwiec

Նոր սյուրը բացատրելուց հետո ուսուցիչը դադար է վերցնում և աշակերտներին առաջարկում գրել, թե ինչ հասկացան նոր սյուրից.

ԳԼՈՒԽ 2

2.1 Աստվածաշնչյան առակների ուսուցման պլան – օրինակ

Ուսուցիչ՝ Անի Խալաթյան Ամսաթիվ՝ ---.---.2022թ.

Դասարան՝ Հինգերորդ

Առարկա՝ Մայրենի

Դասի տիպը՝ Նոր նյութի հաղորդման դաս

Դասի թեման՝ Հիսուսի առակներ. «Մարդը, որ ներել չէր ուզում» առակը

Դասի նպատակները.

1. Հասկանալով, վարժ և արտահայտիչ կարդալ տեքստը, ընկալել տեքստի տարբեր մասերի միջև առկա կապերը:
2. Կարողանալ հանգամանորեն բնութագրել հերոսներին՝ մեկնաբանելով նրանց արարքների շարժառիթները:
3. Խթանել սովորողների ինքնուրույն խոսքը և դատողություններ անելու կարողությունը:

Դասի կահավորումը՝ դասագիրք, Մանուկների աստվածաշունչ, համակարգիչ՝ միացված համացանցին, քարտեր:

Դասի ընթացքում կիրառվող մեթոդներ և հնարներ՝ «Հարցերի տարափ», «Ուղղորդված ընթերցանություն», «ԳՈՒՍ», «Ընթերցողի թատրոն», «5 բույնանոց շարադրանք»:

Դասի վերջում աշակերտները կկարողանան՝

- Գեղարվեստական տեքստը կարդալ մտքում, ապա՝ բարձրաձայն ու արտահայտիչ:
- Հասկանալ տեքստը և մեկնաբանել գործող անձանց բնավորությունները:
- Մեկնաբանել երկխոսությունը և հաղորդել ունկնդրին:
- Բանավոր վերարտադրել առակը, նշել հիմնական գաղափարը :

Միջառարկայական կապը՝ Աստվածաշունչ, հայոց եկեղեցու պատմություն, կերպարվեստ:

Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ՝ պատճառ և հետևանք

Դասի ընթացքը՝

Խթանման փուլ

➤ Մինչ բնագրի ընթերցումը աշակերտներին առաջադրել հետևյալ հարցերը.

• Մարդուն գեղեցկացնո՞ւմ են հանդուրժողականությունն ու ներողամտությունը: Իսկ հիշաչարությունն ու անհանդուրժողականությունը:

• Ի՞նչ եք կարծում, պե՞տք է, որ հիշաչարության համար մարդիկ պատժվեն:

Զրույց ծավալելով հետազոտության արդյունքների շուրջ՝ պարզ է դառնում, որ դասի թեման երեխաներին հետաքրքիր է, այն նրանց հուզում է, և իրենք ցանկություն ունեն գրուցելու այդ թեմայով:

Այնուհետև ԳՈԻՍ աղյուսակում գրառել՝

- Գիտեմ որ
- Ուզում եմ իմանալ
- Սովորեցի

Իմաստ ընկալում

2.Անդրադարձ վերնագրին և առակի բովանդակության կանխագուշակում

Այսօր մենք ընթերցելու ենք մի առակ, որի վերնագիրն է՝ **«Մարդը, որ ներել չէր ուզում»**: Դատելով մինչ այս պահին իրականացրած քննարկումներից, ի՞նչ եք կարծում, ինչի՞ մասին կլինի առակը (ներողամտության, հիշաչարության, մեծամտության):

Աշակերտներն ուղղորդված ընթերցանությամբ կարդում են առակը: Դադարներից հետո պատասխանում են հարցերին («Ի՞նչ է լինելու հետո», «Ինչու՞ եք այդպես կարծում»), նշում են այն բառերը կամ արտահայտությունները, որոնք դժվարացել են հասկանալ:

Կանխատեսման ուղեցույց

- 1) Ի՞նչ է լինելու հետո
- 2) Ինչու՞ եմ այդպես կարծում
- 3) Ի՞նչ եղավ
- 4) Հորինի՞ր վերնագիր և նոր ավարտ:

Այնուհետև աշակերտները խմբային աշխատանքով ավարտում և ընդհանրացնում են պատմությունը, վերնագրում այն, ապա ներկայացնում իրենց շարադրանքները (գնահատանք դրսևորելով): Կատարվում է քննարկում և մտքերի փոխանակում:

3.Աշխատանք ընթերցողական կարողությունների զարգացման և տեքստի պլանի շուրջ:

Առակը ընթերցելուց հետո որոշելու համար, թե ինչպես են աշակերտները հասկացել տեքստը, ուսուցիչը հարցեր է առաջադրում նրանց.

• Ինչպե՞ս է բնութագրված թագավորն առակում:

- Ինչպե՞ս է ներկայացված ծառան:
- Ինչու՞ տերը ներեց ծառային:
- Ինչու՞ թագավորը զայրացավ ծառայի վարմունքի վրա և ինչու՞ նրան հանձնեց բանտապետին:

Հարցերի միջոցով ամբողջացնում են թեման, և սովորողներին բաշխվում է «Ընթերցանությունից հետո» թերթիկը (անհատական աշխատանք):

Անուն, ազգանուն:

Առակի վերնագիրը:

Ամսաթիվ:

- ✓ Ստեղծագործության հիմնական գաղափարներ :
- ✓ Ո՞ր հերոսն է քեզ սրտամոտ, ինչու՞:
- ✓ Թվարկեք այն բառերը, որոնք ձեզ անծանոթ են, փորձեք տալ դրանց բացատրությունը:

Աշխատանքն ավարտելուց հետո խմբերն իրենց թերթիկները փոխանակում են՝ **փոխադարձ գնահատման և դրա հիմնավորման նպատակով**: Կատարվում են քննարկում և մտքերի փոխանակում:

Հետադարձ կապ («Ո՞ր ստեղծագործության հետ կարելի է համեմատել»):

Ուսուցիչն աշակերտներին հանձնարարում է մեկ անգամ ևս ընթերցել տեքստը, և այն բաժանել դերերի (հեղինակ, թագավոր, ծառա, ծառայակից): Մասնակիցներն իրենց դերերը կնշեն նշագրիչներով: Աշակերտները դատում են այն մասին, թե ինչպես պետք է խոսեն առակի գործող անձինք, ինչպիսի ժեստեր և դիմախաղ կարող են դրսևորել:

4.Տեքստի վերարտադրում և ստեղծագործական առաջադրանքների կատարում:

Սեփական հնարավորությունները հստակեցնելու և համոզվելու համար, որ կարող են հարմարվել տվյալ դերին, աշակերտները պետք է ուշադիր ուսումնասիրեն տեքստը:

«Ընթերցողի թատրոնի» մասնակիցները զբաղեցնում են իրենց տեղերը: Նրանք իրենց ձեռքում ունեն «սցենարի» մասերը, կամ այն դրված է սեղանի վրա: Մասնակիցներն ընտրում են տեղ զբաղեցնելու իրենց համար ցանկալի տարբերակը, միայն թե այնպես, որ չմոռանան «հանդիսատեսին»:

Հարկավոր է օգնել աշակերտներին, որ նրանք կարողանան ճիշտ դիրք զբաղեցնել (ցանկալի է, որ և՛ հանդիսատեսը լավ տեսնի մասնակիցներին, և՛ մասնակիցները ՝ միմյանց), այնուհետև սկսել տեքստի ընթերցումը:

Սովորողները նախապես որոշած չափանիշների համաձայն գնահատում են իրենց ընկերներին:

Սանդղակի վրա 10 միավորը բարձրագույն գնահատականն է: Ամեն վանդակում շրջագծեք միավորը և այդ որոշման հետ գրեք ձեր գնահատականի համառոտ պատճառաբանությունը: Ծանոթություն:

Բոլոր բառերը պա՞րզ էին արտասանվում:

Տրամադրվածությունը և զգացմունքները համապատասխանում էին ընտրված դերին:

Հաստատվում էր տեսողական կապ լսարանի հետ:

Կարողացա՞վ գրավել և պահպանել լսարանի ուշադրությունը:

Այսպիսով՝ աշակերտները վերլուծելով և գնահատելով սեփական աշխատանքը, հասկանում են, թե ինչն են լավ արել, ինչը բարելավման կարիք ունի:

Այս փուլին բնորոշ է հետևյալ խնդիրը.

ա/ Ուժեղ և թույլ կողմերի բացահայտումից հետո խոսքի բարելավման համար անհրաժեշտ ուղիների որոնում (այստեղ աշակերտները կարող են օգտագործել ուսուցչի, համադասարանցու և ուրիշ ունկնդիրների խորհուրդները: Երբ նրանք դատողություններ են անում իրենց ելույթների և խոսքային գործունեության վերաբերյալ, պետք է լսեն ու հաշվի առնեն նաև իրենց համադասարանցիների մեկնաբանությունները: Դրանք կարող են լինել գրավոր կամ բանավոր, ինչպես նաև երկուսի համադրությունը):

բ/ Աշակերտի խոսելու ունակությունն ամենից լավ զարգանում է շարժընթացային, փոխգործուն ուսումնական միջավայրում: Այդ գործընթացում բավական ժամանակ է տրամադրված լսելու և մտքերի փոխանակման հմտությունների ձևավորմանը: Ինչ վերաբերում է նման մեթոդով կազմակերպվող դասի պայմաններին, ապա հիշեցնենք՝ դասասենյակը պետք է լինի այնպիսին, որտեղ աշակերտը կարող է հարցեր տալ և պատասխանել դրանց: Ուսուցիչը և աշակերտը գործընկերներ են. նրանք համագործակցում են, տեղեկություններ և գաղափարներ փոխանակում: Դասապրոցեսի կազմակերպման տարբեր ձևերը (առաջադրել այնպիսի հարցեր (բացահայտ), որոնք պահանջում են տարբերվող կարծիքներ և աշխատանք զույգերով, փոքր և մեծ խմբերով) աշակերտին տալիս են լսելու և բանավոր խոսքի ունակությունները գործնականում փորձարկելու հնարավորություն: Բանավոր խոսքի ունակության զարգացման հարցում ուսուցչին վերապահված դերը ներառում է հետևյալ խնդիրները լուծելու պատրաստակամությունը.

- Աշակերտին հնարավորություն տալ հավաքել տեղեկություններ, պատրաստել հարցեր:
- Ուղղորդել աշակերտին՝ նոր գիտելիքը կառուցել արդեն յուրացված տեղեկատվության վրա:
- Առաջադրել հարցեր, որոնց համար գոյություն չունի մեկ ճիշտ պատասխան (բաց հարցեր):
- Օժանդակել նպատակաուղղված խոսքի և «բարձրաձայն մտածելու» գործընթացի կայացմանը:
- Առավել ուշադրություն դարձնել աշակերտների կողմից կարծիքների արտահայտման և պատասխանների ձևակերպման բնույթին, այլ ոչ թե խոսելիս թույլ տված քերականական սխալներին:
- Աշակերտների հետ մշակել խոսքի գնահատման չափանիշներ:

- Օժանդակել համադասարանցիների մասնակցությանը աշակերտի խոսքի գնահատմանը, որի ժամանակ նշված կլինեն ոչ միայն ուժեղ և թույլ կողմերը, այլև թերությունների շտկման ուղիները:
- Հարցերը գնահատել նույն ձևով, ինչպես պատասխանները:
- Մշտապես հետևել սեփական խոսքին և այն կառուցել այնպես, որ աշակերտների համար լինի օրինակելի նմուշ:
- Դասարանում ապահովել աշակերտների խոսքը բոլորին հասանելի և ընկալելի դարձնող պայմաններ (լռություն դասարանում, հարմարավետ տեղադրած դասարանական կահույք և այլն):
- Ոչ պաշտոնական զրույցները, մտքերի փոխանակումը և հետաքրքիր փաստերին ծանոթացումը դարձնել մշտական գործելակերպ:

Կշռադատման փուլ

5.Անդրադարձ և ամփոփում

Կարելի է կազմակերպել խաղ-վարժանք՝ «Ներողամիտ մարդիկ» խորագրով:

Այսպես՝ սովորողները բաժանվում են խմբերի: Յուրաքանչյուր խմբին տրվում է քարտեր՝ տարբեր մասնագիտությունների տեր մարդկանց նկարներով: Խմբերը պետք է նկարագրեն, թե ինչպես այդ մասնագիտությունների տեր մարդիկ կօգնեն այլ մարդկանց, եթե լինեն ներողամիտ կամ վնասեն, եթե խարդախություն անեն: Օրինակ՝ **Ներողամիտ մարդը ավելի մեծ հեղինակություն կվայելի շրջապատի կողմից, քան հիշաչար ու մեծամիտ մարդը, ով մշտապես կարժանանա մարդկային անտարբերությանը:**

Կարելի է կիրառել «Անավարտ նախադասություններ» մեթոդական հնարը.

Ես իմացա, որ.....

Ես պետք է .....

Ընթերցելով «Մարդը, որ ներել չէր ուզում» առակը՝ ես մտածեցի, որ .....

Տնային հանձնարարություն - Բանավոր վերարտադրել առակը և մտորել գաղափարի շուրջ: «Եթե ընկերդ սխալ է գործել, ինչպես կվարվես դու» թեմայի շուրջ խորհել և ներկայացնել սեփական տեսակետը:

Եզրակացություն

Հիմնվելով հետազոտության մեջ արված պնդումների և մեր մանկավարժական գործունեության վրա՝ վերահաստատենք մեր այն պնդումը, որ Աստվածաշնչյան առակները դաստիարակչական մեծ ազդեցություն ունեն սովորողների դաստիարակության, անձի ձևավորման վրա: Վերը նշված դասի պլան օրինակով, ակտիվ, նոր մեթոդներով ու դիդակտիկայով հագեցած դասը կարող է հարստացնել սովորողների բառապաշարը, վերարտադրելու կարողությունը, իսկ ուսուցիչը նրանց մեջ կզարգացնի դիմացինի վերաբերմունքն ընկալելու, ճիշտ հասկանալու կարողություն: Այդպիսով կրթադաստիարակչական գործընթացը կլինի շարժուն, արգասաբեր, իսկ ուսուցիչը կարող է գրանցել հաջողություն՝ կրթել ու դաստիարակել կարողունակ, նախաձեռնող, բարեվարք, գիտելիքների անսպառ պաշարով ու ինքնուրույն սովորողներ: Քանզի այսօրվա դպրոցի ուսուցչի վեհ կոչումն է՝ հավատարիմ մնալ մայրենի լեզվի առաջավոր ավանդույթներին՝ նրա բարձր գաղափարներն ու գեղարվեստական հուժկու խոսքը փոխանցել սերունդներին, դյուրին դարձնել նրա ընկալումն ու յուրացումը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ա. Դոլուխանյան , Հայ գրականության դասավանդման մեթոդիկա, Երևան, 2006, էջ 69:
2. Ա. Դոլուխանյան, Հայ ժողովրդական բանահյուսություն, Երևան, 2008, էջ 51:
- 3.«Մայրենի» հանրակրթական դպրոցի 5-րդ դասարնի դասագիրք, Դ. Գյուրջինյան, Թ. Ալեքսանյան, Ա. Գալստյան, «Էդիթ Պրինտ» հրատարակչություն, Երևան 2015, էջ 159:
4. Շարունյան Հայկանուշ, Հիսուս Քրիստոսի կերպարը հայ և ամերիկյան գրականության մեջ, ՀՊՄՀ «Հայագիտական հանդես», Երևան, 2014, № 1, էջ 74:
- 5.<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=74345> «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 27, կետ 2:
- 6.https://m.youtube.com/watch?v=J-l_DhZwiec

